

4. Glagolski pridjev radni prema pretpostavci naglašava pet sudionika. U jednog se čuje i naglasak plèla, plèlo, pèkla, pèklo, ali samo rāstao, rāsla, rāslo, vūkao, vūkla, vūklo i samo isplela, ispekla (Makarska). Prema uzlaznom naglasku u obliku za ženski rod u dvosložnih glagolskih pridjeva čuje se i u srednjem rodu i svim rodovima množine uzlazni naglasak u dvoje sudionika: bílo, bíli, pílo, píli (Imotski i Makarska). Naglaske isključivao, isključivala, isključivalo imaju dva sudionika (Makarska i Sinj), a naglasak gospodòvao jedan sudionik (Sinj).

Prema tome, u svojoj se bitnoj osnovi pretpostavka potvrdila jer se pojedinačna odstupanja mogu pripisati utjecaju škole i utjecajima izvana. Vidi se da su ti utjecaji neznatni, a to potvrđuje izrazit osjećaj autonomnosti ovog tipa novoštokavskog naglašavanja.

Samo bi u jednom valjalo pretpostavku korigirati. Prema naglašavanju glagolskog priloga sadašnjeg sudionika iz Sinja i Makarske dade se zaključiti da se u slučaju naglasaka hválēći mlátēći, skáčūći ipak radi o konstanti sustava: tu se pravilno javljaju uzlazni naglasci u glagolskom prilogu sadašnjem u glagola s trosložnom infinitivnom osnovom i s uzlaznim naglaskom na prvom slogu koji u prezentu imaju silazni naglasak hváliti-hvállim-hvállēći itd.

Ukratko, što se tiče naglasaka u glagola, novoštokavski ikavci imaju svoju uporabnu normu na osnovi svoga startnog jezika.

P I T A N J A I O D G O V O R I

RAD, RADNJA, RADIONICA

Čitateljica B. P. pita je li bolje upotrebljavati naziv *diplomski rad* ili *diplomska radnja*. Oni koji zagovaraju prvi naziv — nastavlja u pismu — »misle da *radnja* znači mjesto gdje se nešto izrađuje«, a zagovornici drugog naziva smatraju da za mjesto gdje se što izrađuje »imamo riječ *radionica* koju ne bi trebalo zaboraviti«. U nedoumici su — kaže — i ostali kolege u njezinoj ustanovi, pa moli da im se odgovori.

Valja odmah reći da riječ *radnja* u značenju »mjesto gdje se što izrađuje« nije dobro upotrijebljena. O tome sasvim jasno piše u Jezičnom savjetniku (izd. MH, Zagreb 1971.). Na strani 237. toga priručnika čitamo: »*radnja* je apstraktna imenica i ne valja

je upotrebljavati za oznaku prostorije; mjesto toga treba reći: *radionica*, *prodavaonica*, *dućan*, *poduzeće* i sl., već prema tome o čemu se radi.« Mislim da ovom ne treba posebnoga komentara. Prema navedenom savjetu pravilno je npr. *prodavaonica bureka*, a ne *buregdžijska radnja*.

Ostaje još da se razmotri pravilnost konstrukcije *diplomski rad* i *diplomska radnja*.

U gotovo svim našim rječnicima, jednojezičnim ili dvojezičnim, razlikuje se značenje riječi *rad* od riječi *radnja*. *Rad* najčešće znači »napor, trud (labor), djelatnost (actio)«, pa su sasvim razumljive sintagme kao npr. *težak rad*, *mukotrpan rad*, *fizički rad*, *umni rad*, *prosvjetni rad*, *otiči na rad*, *rad motora* itd. Iz primjera se vidi da je značenje riječi *rad* uopćeno, tj. nije strogo

terminološki određeno. Prema tome, izraz *seminarski rad* odnosi se na sve ono što se u seminaru radi.

Nasuprot tomu riječ *radnja* znači »djelo, rezultat rada (opus)« i ima uže, određenije značenje. Zato npr. izraz *seminarska radnja* znači djelo koje po svom sadržaju mora odgovarati određenim uvjetima i razlikuje se npr. od *seminarskog referata* koji se izrađuje po drugim kriterijima. *Radnja* je postupno postala termin koji se, s jedne strane, razlikuje od *radionice*, s druge od *rada*, a s treće od *referata*. Prema toj razlici, koja je u književnom jeziku postala već tradicijom, bolje je upotrebljavati naziv *diplomska radnja* kad se odnosi na izradak, napisano djelo.

Milan Moguš

NJEGOVI PRISTAŠE ILI NJEGOVE PRISTAŠE?

Čitatelj M. E. piše:

»U 'Jeziku' (dvo broj 2-3, 1971/72.) na strani 39., red 1. piše. 'A kada se Kuzmanić 1848. godine ipak pokolebao i prihvatio Gajevu reformu, Kuzmanića napuštaju njegovi dalmatinski pristaše, jer da se neće povoditi za njim.'

Ta se rečenica protivi mojem jezičnom osjećaju pa bih radije napisao: A kada se Kuzmanić 1848. godine ipak pokolebao i prihvatio Gajevu reformu, njega napuštaju njegove dalmatinske pristaše... Ne smatram, ako je moja primjedba ispravna, da se to u 'Jeziku' ne smije dogoditi, jer 'Jezik' je časopis, a ne udžbenik.«

Iako Jezik nije udžbenik, nego je časopis koji ima svoje uređivačke teškoće, katkada i prilično velike, ipak u njemu ne bi smjelo biti jezičnih grešaka. Nastojimo da ih ne bude, ali ne smijemo tvrditi da ih nema niti da ih neće biti. Možemo samo reći da će biti rijetke i da se na očite ne treba osvrta ti. Drugo je s onima koje zbuduju ili koje mogu biti poučne. Samo pri tome valja imati na umu da nije sve greška što se ne slaže s jezičnim osjećajem pojedinih čitatelja i da

nije greška kad suradnik od više jezičnih mogućnosti ne odabere najbolju. Uredništvo ne može u svemu odgovarati za jezik suradnika jer oni, u određenim granicama, imaju jezičnu slobodu. Zato su u Jeziku važnija načelna gledišta od konkretnih rješenja. Važno je doduše kako se što kaže, ali je važnije ono što se kaže. Zbog važnosti koju Jezik ima za jezičnu kulturu spremni smo ispraviti i objasniti one greške ili nedoumice koje bi mogle biti kamen smutnje. Zato je korisno da se osvrnemo na pitanje koje smo naveli.

Promjenom *Kuzmanića* u *njega* izbjegava se ponavljanje riječi *Kuzmanića* u istoj rečenici, ali to ide u područje autorskoga stila jer je u granicama dopuštenih mogućnosti. Autorica je očito željela osigurati potpunu jednoznačnost jer bi inače tko mogao pomisliti da se zamjenica *njega* odnosi na Gaja.

Što se sročnosti tiče, čitatelj se jezični osjećaj slaže s pravilom u gramatici Brabeca-Hraste-Živkovića:

»4. a) *Starješina, vojvoda, knjigovoda* i slične imenice po obliku ženskoga, a po značenju muškoga roda, imaju u *jednini* predikat i atribut u muškom rodu: *Starješina je bio prvi na njivi. Dobar sluga morao je u svemu slušati gospodara.*

b) U *množini* te iste imenice imaju predikat i atribut u ženskom rodu: *Sarajlije su brzo prešle preko nabujale Sávē. Sve starješine iziđu pred zapovjednika.* (5. izd., str. 217.)

Slično je kad u Jezičnom savjetniku S. Pavešića i dr. s. v. kolega piše:

»*kolega* (dat. kolegi) u *jednini* ima predikat i atribut u muškom rodu, a u *množini* u ženskom rodu: *dobar kolega, mn. dobre kolege.*«

Da je tu potrebno više obzira, izlazi već iz Maretiove ocjene jer on u svojoj gramatici o takvim imenicama kaže:

»Glavno je pravilo za njih, da se, kad stoje u *sing.*, uzimaju kao imenice muškoga roda, a kad su u *plur.*, uzimaju se kao imenice ženskoga roda, ali ima i drugih načina kongruencije, koja se s tim glavnim pravilom ukršćavaju.« (2. izd. str. 367. i 368.)